12.5.2025

MML 121007/00 04 00/2025

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö 2.5.2025, VNS 2/2025 vp

MAANMITTAUSLAITOKSEN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA VNS 2/2025 VP JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2026-2029

Maanmittauslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntöön Valtioneuvoston selonteosta VNS 2/2025 vp julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029. Maanmittauslaitos lausuu asiassa seuraavaa.

Maanmittauslaitoksen perustehtävä ja rahoitustausta

Maanmittauslaitos turvaa maanomistuksen ja luototusjärjestelmän ylläpitämällä kiinteistöjen ja osakehuoneistojen tietoja rekistereissään sekä huolehtimalla niiden omistusoikeuksien rekisteröinneistä ja kiinnityksistä. Luotettava tieto kiinteistön omistajasta, vuokraoikeuksista sekä kiinnityksistä on merkittävää suomalaiselle finanssialalle ja kiinteistöjen omistajille.

Maanmittauslaitos ylläpitää maastotietoja ja tuottaa karttoja, ilmakuvia sekä laserkeilausaineistoja koko Suomesta. Laadukkaan paikkatiedon varaan voi rakentaa turvallisia ja toimivia palveluita esimerkiksi logistiikka-, rakennus-, sosiaali- ja terveysalan, maa- ja metsätalousalan sekä kulttuuri- ja matkailualojen tarpeisiin. Laserkeilausaineistoa hyödynnetään esimerkiksi metsävaratiedon tarkkailussa ja EU:n peltovalvonnassa.

Maanmittauslaitoksen rooli on vastata paikannuksen perustasta Suomessa. Tämä tarkoittaa suoraa paikannusta sekä paikkatiedon tarkkuuteen ja luotettavuuteen ja sen saatavuuteen liittyviä asioita. Paikantamisen mahdollistajana Maanmittauslaitos ylläpitää ja kehittää työhön tarvittavaa infrastruktuuria. Keskeisiä infrastruktuurin elementtejä ovat Metsähovin tutkimusasema ja FinnRef-tukiasemaverkko.

Maanmittauslaitoksessa tehdään myös kansainvälistä paikkatietoalan tutkimus- ja asiantuntijatyötä, jonka avulla yhteiskunnassa voidaan parantaa esimerkiksi turvallisuutta, taloudellista tehokkuutta ja ympäristön kestokykyä. Viime vuosina tutkimusta on esimerkiksi tehty kansainvälisten yhteistyökumppanien kanssa satelliittipaikannuksen häirinnän ehkäisemiseksi. Satelliittipaikannusta hyödynnetään yhteiskunnan monilla kriittisillä sektoreilla, kuten pelastustoiminnassa sekä logistiikassa maalla, merellä ja ilmassa.

Maanmittauslaitos on nettobudjetoitu virasto. Tällä hetkellä toiminnasta noin 65 % rahoitetaan maksullisen toiminnan ja yhteistoiminnan tuloilla sekä noin 35 % valtion talousarviosta. Maksullinen toiminta perustuu maksuperustelain mukaisesti omakustannusperiaatteeseen, jossa toiminnasta aiheutuvat kokonaiskustannukset katetaan asiakkailta perittävillä maksuilla. Valtion talousarviosta tulevaa rahoitus puolestaan käytetään Maanmittauslaitoksen lakisääteisiin viranomaistehtäviin sekä yhteisrahoitteisen tutkimustoiminnan omarahoitusosuuteen.

Taloudelliset lähtökohdat, maksullinen toiminta

Maanmittauslaitos tunnistaa talouden näkymät tuleville vuosille julkisen talouden suunnitelmassa kuvatulla tavalla. Maanmittauslaitoksen tuottamat maksulliset palvelut ovat alttiita yleisille suhdannevaihteluille. Maksullisen toiminnan tulokertymä on ollut normaalia alhaisemmalla tasolla vuosina 2022–2024. Edellisten vuosien kysyntään verrattuna laskua on ollut palvelusta riippuen keskimäärin 10–20 %. Ainoastaan uuden palvelutoiminnan (huoneistorekisteri) käynnistysvaiheen kohdalla tilanne on poikennut ja kysyntä on kasvanut jatkuvasti. Kysyntäpiikki on perustunut toiminnan käynnistysvaiheessa sähköistettäviin osakekirjoihin. Suunnittelukaudella 2026–29 odotetaan kysynnän palautuvan lähemmäs normaalia tasoa, mikäli maailmantalouden epävarmuus ei tyrehdytä orastavaa elpymistä.

Yllä kuvatuista toimintaympäristön nopeista muutoksista johtuen kustannusvastaavuuden toteutuminen on ollut haasteellista edellisinä vuosina. Syntynyttä tilannetta lähdettiin korjaamaan välittömästi, mutta muutos on vaikuttanut kustannusvastaavuuden toteutumiseen vasta viiveellä. Tiukka menokuri, henkilöstön laaja-alainen käyttö yli normaalien tehtäväkuvien, maksuasetukseen tehdyt tarkistukset ja tuottavuuden parantamiseen liittyvät toimet alkavat nyt näkyä kustannusvastaavuuden palautumisena kohti tavoitetasoa. Tuottavuuden parantaminen jatkossa vaatii merkittäviä investointivaroja, koska usein tuottavuushyötyjä pystytään saavuttamaan tietojärjestelmäkehittämisen avulla. Maksullisen toiminnan investointitarpeen ratkaiseminen kohdentuu pääosin siirtyvän erän käyttöön. Siirtyvien erien määrää uhkaavat toimintamenoihin kohdentuvat valtiotalouden säästöpaineet. Maksullisen toiminnan suhdannevaihteluihin varautumista varten on erittäin tärkeää, että Maanmittauslaitos säilyttää siirtyvässä erässään puskurina noin kahden kuukauden palkkausmenoja vastaavan summan tietojärjestelmien investointivarauksien ohella.

Valtiohallinnon toimintamenosäästöt ja tuottavuusohjelma

Taloustilanteen hallintaa horjuttaa useat hallituksen toimeenpanemat leikkaukset budjettirahoitteiseen toimintaan. Hallitusohjelman mukaisia tuottavuusohjelman säästöjä sekä kevään 2024 kehysriihessä päätettyjä lisätoimia on kohdistettu Maanmittauslaitoksen toimintamenoihin vuodesta 2025 lähtien ja ne saavuttavat maksimitason (4,49 milj. euroa) vuodesta 2027 eteenpäin. Edellä mainittujen kohdistettujen leikkauksien lisäksi hallituksen puoliväliriihessä 2025 päätettiin 130 milj. euron lisäleikkauksista, jotka vaikuttavat mahdollisesti myös viraston toimintamenoihin. Kohdennukset tarkentuvat vuoden 2026 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Hallitusohjelman mukaisesti kehyskaudella valmistellaan ja toimeenpannaan hallinnonalojen tuottavuusohjelmat. Niiden keskeisiä elementtejä ovat rakenteelliset toimet, tulojen lisääminen, digitalisaation hyödyntäminen, toimitilojen käytön tehostaminen sekä tehtävien uudelleenjärjestelyt. Julkisen talouden suunnitelmassa pääpaino tuottavuusohjelmien toteutuksesta todetaan painottuvan kuitenkin hallinnonalojen omiin toimenpiteisiin. Toimintamenosäästöissä jouduttaneen turvautumaan henkilöstömäärien vähentämiseen ja toiminnan tehostamiseen toimintayksiköissä.

Maanmittauslaitoksen näkökulmasta toimintamenosäästöjen toteuttamiseksi käytössä oleviin työkaluihin liittyy merkittäviä huolia. Digitaalisuuden hyödyntäminen nähdään edelleen potentiaalisena keinona kasvattaa tuottavuutta. Tuottavuuden kasvattamisen potentiaali kohdentuu nykyisten Maanmittauslaitoksen substanssituotantojärjestelmien kehittämiseen eikä yleisesti esillä oleviin tuottavuusparannuksiin, kuten sähköisen viranomaisviestinnän

kehittämiseen. Omien järjestelmien kehittämistä ja samalla tuottavuuden nopeampaa parantamista hidastaa rahoituspohjan niukkuus. Kehittämishankkeiden läpivienti edellyttää investointiluonteista rahoitusta. Kova kilpailu erillisrahoituksesta ja rahoituksen niukkuus kaventavat rahoituksen saannin mahdollisuuksia. Näin ollen merkittäviä tuottavuutta parantavia parannushankkeita osin siirtyy tai jää kokonaan toteuttamatta.

Maanmittauslaitos on ollut aktiivisesti mukana toteuttamassa valtion toimitilastrategian mukaisia linjauksia sekä valtion toimitila- ja palveluverkkouudistusta. Tuottavuusohjelman myötä tarve toimitilamenojen alentamiseen on korostunut selvästi. Maanmittauslaitoksen kohdalla toimitilahallintoa on hoidettu kustannustehokkaasti jo pitkään ja siksi Senaatin toteuttamista uusista yhteishankkeista ei ole saatu riittävää taloudellista hyötyä, vaikka käytössä olevien toimitilojen kokoa on pienennetty selvästi. Senaatin tarjoamissa konsepteissa tarjottavien palveluiden hinnoittelu ja tilojen muutoskustannukset nostavat yksikkövuokraa niin paljon, että säästöpotentiaalia ei juuri synny. Toimitilasäästöjen saavuttamiseksi Maanmittauslaitoksessa on käynnissä maa- ja metsätalousministeriön antaman palvelupisteasetuksen toimeenpano. Työn lopputuloksena Maanmittauslaitoksen palvelupisteiden määrä vähenee yhdeksällä. Muutos etenee vaiheittain valmistuen 2027. Maanmittauslaitoksella on tarve kehyskaudella löytää noin 20 % säästöt nykyisestä toimitilakokonaisuudesta (1,5–2 milj. euroa).

Suorat määrärahaleikkaukset talousarvioon kohdistuvat budjettirahoitteiseen toimintaan ja sen palvelutasoon. Määrärahakehyksen pienentyessä toiminnan tuottavuusparannusten ohella keskeisesti ratkaisuvaihtoehdoiksi nousee sekä tarjottavan palvelutason uudelleenmääritys että joidenkin palvelujen alasajo. Osin tämä työ voi edellyttää lainsäädännöllisiä muutoksia.

Tutkimustoiminta

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee vuoteen 2030 mennessä siten, että kokonaismäärä vastaa 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Suunnitelman mukaisesti T&K-investoinneilla tavoitellaan kestävän talouskasvun vauhdittumista ja kilpailukyvyn vahvistumista sekä tuottavuuden kasvua.

Tutkimuslaitoksena Maanmittauslaitos näkee kehityksen positiivisena. Maanmittauslaitoksen kannalta panostusta saadaan sekä EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen että määräaikaiseen tutkimuslaitosten post doc-ohjelmaan kohdentuen. Nämä yllä mainitut panostukset luovat lisäedellytyksiä kansainvälisesti arvostetun paikkatietotutkimuksen ylläpidolle ja kehittymiselle. Näiden lisäksi sekä Suomen Akatemian että Business Finlandin tutkimushankevaltuuksien korottamisella uskotaan olevan myönteisiä vaikutuksia myös Maanmittauslaitoksen ulkopuoliselle tutkimusrahoitukselle.

Oman haasteen tutkimustoiminnan rahoitukseen tuo omarahoitusosuuden osoittaminen tutkimushankkeille. Keskimääräisesti tutkimushankkeiden kokonaiskustannuksista 50 % on omarahoitettu. Omarahoitusosuus rahoitetaan hankkeille Maanmittauslaitoksen toimintamäärärahasta, johon kohdentuu edellä kuvattuja merkittäviä leikkaustoimia.

Kestävä kehitys

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy määrärahoja, joiden voidaan arvioida edistävän hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää. Määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia sekä luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi luonnonsuojelualueiden hankinnalla ja kehitysyhteistyöllä. EU:n viherryttämistuella, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämisellä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

Maanmittauslaitos katsoo, että julkisen talouden suunnitelman mukaista kestävää kehitystä kyettäisiin edistämään vieläkin paremmin, mikäli tilusjärjestelyjen tukemisvaroja pystytään nostamaan tarvetta vastaavalle tasolle. Suomen pirstoutunut kiinteistörakenne yhdessä maatalouden rakennemuutoksen kanssa on johtanut maatilojen kannalta epäedulliseen tilanteeseen. Huono rakenne heikentää maatilojen ja maaseudun elinkelpoisuutta. Kotimaisen korkealaatuisen ruuantuotannon ja hyvän huoltovarmuuden edellytyksenä on kannattava maatalous. Sitä tilusjärjestelyt osaltaan voimakkaasti edistävät.

Tilusjärjestely mahdollistaa luonnon monimuotoisuuden kehittämisen ja vähentää uusien peltojen raivaustarvetta. Tilusjärjestelyjen avulla on voitu vähentää maatalousliikennettä ja tehostaa pelloilla tapahtuvaa työtä. Tämän myötä ilmastopäästöt ovat vähentyneet. Tilusjärjestelyjen päämäärätietoinen toteuttaminen tukee hiilineutraalisuustavoitteita.

Tilusjärjestelyä on mahdollista käyttää Suomen kiinteistörakenteessa olevien merkittävien ongelmien korjaamiseen. Kehyksen mukainen määrärahataso on tällä hetkellä 2,0 milj. euroa. Tiedossa olevien tilusjärjestelyhankkeiden ja kysynnän toteuttamiseksi sekä merkittävän kustannustason nousun hallitsemiseksi tämä ei ole kuitenkaan riittävä taso pitkäjänteiseen toteutustyöhön. Riittävän tuotantovolyymin turvaaminen edellyttää, että määrärahan taso on vuodesta 2026 lähtien 3,5 M€. Rahoitusta käytetään tilusjärjestelyiden kannalta välttämättömiin tie- ja vesienhallintatöihin. Tällä rahoituksella voidaan tuottaa noin 9300 ha vuosivolyymi. Huomioitavaa on myös, että momentin 30.70.40. vuosittain käytetystä määrärahasta palautuu valtiolle noin puolet maanomistajien maksuosuuden myötä tilusjärjestelyiden valmistumisen jälkeen.

Allekirjoitettu sähköisesti
Pääjohtaja Pasi Patrikainen

Allekirjoitettu sähköisesti
Johtaja Arto Mikkola

TIEDOKSI Maa- ja metsätalousministeriö

Allekirjoitettu sähköisesti
Mikkola Arto (12.5.2025 10:13:07)
Patrikainen Pasi (12.5.2025 10:17:00)